

N:o 50.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 April 1885, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om afskaffande af vissa helgdagar.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet emottagit en af Herr *A. P. Lind* afgifven motion, N:o 63, hvilken har följande lydelse:

»Den motion jag nu går att framlägga är ingalunda ny, utan har tillförene utgjort föremål för både Riksdag och Kyrkomöte.

»Att många så kallade helgdagar icke befrämja religionen torde vara klart, ty 'fåfång gå lärer mycket ondt'. Om dessa ord ur Vishetens bok äro sanna, hvilket de utan tvifvel äro, så ligger deri en tillräcklig grund för det antagandet, att många dagar, egnade åt sysslolösheten, icke kunna vara för ett folks gudsfruktan och sedlighet nyttiga. När hvilodagen följer i en tillbörlig omvexling med arbetsdagen, så stärkes den moraliska kraften; men för många hvilodagar verka motsatsen.

»Svenska kyrkan är — af alla dem, hvilka under reformationsskulet afföllo från den vesterländsk-katolska — den enda, som bibehållit åtskilliga helgdagar såsom minnesfester af och efter helgon. De andra protestantiska länderna, till exempel England, hafva frigjort sig från nästan alla de särskilda festdagar, utom söndagen, hvilka vi ännu bibehålla, och detta har ländt till gagn, men ej till skada för det religiösa lifvet. De så kallade annandagarne äro i dessa länder alldeles obekanta och böra äfven hos oss aflysas.

»På grund af den öfvertygelse jag nu uttalat och som jag hoppas skall delas af Riksdagen föreslår jag,

att de tre så kallade annandagarne vid jul, påsk och pingst må vardas indragna såsom helgdagar äfvensom ock trettondedag jul, samt att firandet af Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag må förflyttas till närmaste söndag».

Jemte motionen har Utskottet från Andra Kammaren fått emottaga ett vid remissen af densamma af Herr *Wretling* afgifvet yttrande.

Vid 1828—1830 års riksdag väcktes inom Ridderskapet och Adeln en motion om förflyttning till söndagarna af Marie bebådelsedag, Långfredagen och Kristi himmelfärdsdag, äfvensom derom, att Trettondedagen och Annandag Pingst borde upphöra att anses som helgdagar. Såsom skäl för förslaget anfördes hufvudsakligen: att, tid efter annan, äfven här i Sverige, flere under veckan inträffande helgdagar blifvit afskaffade, hvarföre också de anförda kunde och borde dela samma öde; att dylika helgdagar ofta ledde till oordning bland den arbetande klassen och vore menliga för moraliteten; och slutligen, att genom indragningen eller förflyttningen flere tusen dagsverken, som för det dåvarande gingo förlorade, skulle besparas för landet — sålunda nästan alldeles samma skäl, som än i dag göras gällande för samma sak.

Denna motion »väckte emellertid inom Riddarhuset den lifvigaste oro», och motionären återtog, med vidhållande i öfrigt af sitt förslag, den del deraf, som afsåg förflyttning af Långfredagen. Motionen behandlades af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som i utlåtande N:o 66, hvilket uppgifves vara författadt af biskop Tegnér, »på det högsta afstyrkte motionen i alla dess delar». Utlåtandet blef bifallet af alla fyra stånden.

Vid 1859—1860 års riksdag väcktes inom Bondeståndet motion »att, med undantag af Juldagen, Nyårsdagen, Långfredagen och Midsommardagen, alla öfriga helgedagar, hvilkas firande ej infölle på söndag, måtte aflysas, eller, om detta ej läte sig göra, deras firande måtte uppskjutas till näst derpå följande söndag». Äfven denna den 1 December 1859 afgifna motion måtte inom Bondeståndet väckt oro, enär motionären fann sig föranlåten att den 3 i samma månad återtaga densamma, likasom en annan af honom af-

lemnad motion, »att Riksen Ständer behagade, med upphäfvande af kap. 3 § 7 Missgerningsbalken jemte kap. 14 § 1 Kyrkolagen, besluta, att allehanda slags arbeten må vara tillåtna samt nödfallsarbeten jemväl anbefalde, *äfven* på sön- och helgedagar efter slutad högmässogudstjenst».

Vid 1867 års riksdag kom frågan åter före genom väckt motion, »att de tre så kallade annandagarne vid Jul, Påsk och Pingst må varda indragna såsom helgdagar, äfvensom ock Trettondedag Jul, samt att firandet af Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag må förflyttas till närmaste söndag», äfvensom »att Midsommardagen må betraktas såsom en fridag för den arbetande befolkningen, utan att behöfva vara förenad med offentlig gudstjensts hållande». Motionen afstyrktes af Lag-Utskottet i utlåtande N:o 36, och utlåtandet bifölls af Första Kammaren med 49 röster mot 25, hvilka afgåfvos för återremiss, samt af Andra Kammaren med 82 röster mot 77, hvilka senare afgåfvos för att »Kammaren skulle besluta lägga utlåtandet till handlingarne, under förklarande att Kammaren läte vid Utskottets afstyrkande bero». Samme motionär återupptog frågan vid 1868 års riksdag men inskränkte nu sitt yrkande dertill, »att firandet af de särskilda helgdagarne Trettondedag Jul, Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag må förflyttas till närmaste söndag». Äfven denna motion blef af Lag-Utskottet afstyrkt i utlåtande N:o 29, dock under reservation af tre ledamöter. Utlåtandet bifölls af Första Kammaren med 45 röster mot 28, samt af Andra Kammaren med 62 röster mot 56. Minoriteten i båda Kamrarne ville bifalla motionen.

I det af särskilde komiterade den 2 Oktober 1873 afgifna förslag till kyrkolag skulle enligt kap. 2, § 1 af förslaget de förut sedvanliga helgdagar bibehållas. Då Högsta Domstolen yttrade sig öfver komiterades förslag, anförde emellertid 5 ledamöter af Domstolen beträffande förslaget i denna del följande: »Skäl torde saknas att, när de kyrkliga förhållandena skola genom ny kyrkolag ordnas, längre behålla Marie bebådelsedag såsom särskild högtidsdag, utan kan densamma, om den skall behållas såsom högtidsdag, lämpligen, såsom förut skett med förstnämnde tre högtider (Marie kyrkogång, Mikaelis dag och Allhelgonadag), förläggas till söndag».

Vid 1878 års kyrkomöte afgafs en motion (N:o 9), deri påyrkades 1) förläggandet af Marie bebådelsedag på en söndag; 2) att Annandag Jul skulle upphöra såsom helgdag, »åtminstone de år, när han komme att utgöra sjelf tredje gudstjenstdagen i en svite, eller när blott en icke-helgdag följde på 4:de adventssöndagen»; 3) att böndagarne måtte upphöra i deras närvarande form. Motionen afstyrktes af Kyrkolags-Utskottet i dess betänkande N:o 5, i samlingen N:o 15, enär, »så vidt Utskottet hade sig bekant, icke inom församlingsmenigheterna något missnöje öfver de i motionen påpekade för-

hållanden försports, utan fast hellre skäl icke torde saknas för det antagande, att en förändring, sådan motionären åsyftade, ingalunda skulle mottagas med bifall». Efter någon öfverläggning blef utlåtandet af Kyrkomötet godkändt.

Den motion, hvaröfver Utskottet har att nu yttra sig, innefattar tre särskilda förslag, nemligen *dels* »att de tre så kallade annandagarne vid Jul, Påsk och Pingst må varda indragna, *dels* att äfvenledes Trettondedag Jul må indragas samt *dels* att firandet af Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag må förflyttas till närmaste söndag.

Hvad nu angår motionen i dess förutnämnda del eller den ifrågasatta indragningen af de s. k. annandagarne såsom helgdagar, finner Utskottet sig icke kunna härtill tillstyrka bifall. Utskottet tror nu visserligen icke, att kyrkans bestånd eller religionens värdiga utöfning i och för sig beror på ett större eller mindre antal helgdagar, utöfver sabbatsdagarne. Jul, Påsk och Pingst utgöra emellertid kyrkans förnämsta stora högtider, och Utskottet finner det lämpligt, att dessa högtiders stora kyrkliga betydelse ock må framträda derutinnan, att tvenne helgdagar användas till högtidernas värdiga firande. Att nu så på flere ställen icke sker, utan att annandagarne användas till världsliga nöjen eller rent af till *svalg* och dryckenskap, är för Utskottet icke ett skäl att upphäfva deras karakter af helgdagar, men väl att uttala önskvärdheten deraf, att hvar och en medborgare i sin stad må göra sitt till, på det att dessa helgdagar må värdigare begås. Man torde ej heller få förbise vigten deraf, att, med den nuvarande anordningen af de tre stora kyrkliga högtiderna, de, som bära hvardagarnes tunga och hetta, åtminstone trenne gånger om året hafva två helgdagar i följd att egna åt hvila från världsligt arbete. Ett hufvudskäl för annandagarnes bibehållande hos oss torde man ock finna i den omständighet, att i vårt land på många trakter de kyrkobesökande hafva så långt att färdas till kyrkan, att, då hemmet till följd af dess afskilda läge icke kan lemnas alldeles öde och då ofta ej heller fortskaffningsmedlen räcka till för samtliga husfolkets förande till kyrkan, annandagarne torde vara nödvändiga, på det att dock *alla* må ega *tillfälle* att under de tre stora högtiderna någon gång uppträda i Guds hus. På dessa grunder får Utskottet afstyrka motionen i denna del.

Motionären har vidare föreslagit, ej mindre att Trettondedag Jul må såsom helgdag indragas än att firandet af Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag förflyttas till närmaste söndag. Hvad beträffar Kristi himmelfärdsdag, så torde den tilldragelse, till hvars minne denna helgdag firas, för den heliga historien vara af den utomordentliga betydelse, att denna väl torde kunna försvara firandet såsom helgdag af fyrationde dagen efter påsk, och onekligt torde vara att, just till följd af det tidsförhållande, i hvilken

himmelsfärden står till uppståndelsen, högtidligheten af den förras firande måste minskas, derest detta tidsförhållande icke dervid iakttages. Utskottet afstyrker följaktligen motionärens förslag, att firandet af Kristi himmelsfärdsdag må förflyttas till närmaste söndag.

Utskottet hyser deremot icke betänklighet vid att, hvad angår motionärens förslag beträffande den s. k. heliga tre konungars dag, hvilken hittills firats å trettonde dagen efter jul eller den 6 Januari, samt Jungfru Marie bebådelsedag, som hittills i regeln firats den 25 Mars, på det sätt tillstyrka samma förslag, att firandet af dessa minneshögtider må förflyttas till närmaste söndag. Utskottet finner nemligen icke, att dessa minnesdagens särskilda betydelse skulle i någon mån minskas genom en dylik förflyttning, hvilken synes så mycket mera berättigad, som båda dessa helgdagar för närvarande infalla i närheten af stora kyrkliga högtider. Utskottet tror icke heller, att en sådan förflyttning skulle sára folkets känslor, å hvilka man, allra mest i frågor som den förevarande, måste fästa största afseende. För ett varsamt indragande af helgdagar kunna ock åberopas flere exempel, gifna under föregående tider i vårt land, liksom ock exempel finnas å följderna af ett ovarsamt sådant. En stor del af de utaf katolicismen införda, med minnesfesterna af Kristus ingen gemenskap egande helgdagar afskaffades redan under reformationen (1529), 1741 försöktes visserligen genom förordningen den 11 November samma år en ytterligare indragning, men denna väckte sådan missbelåtenhet inom landet, att man fann sig föranlåten att genom förklaringen den 25 Juli 1743 återkalla hvad 1741 blifvit påbjudet. Sedermera blef emellertid antalet till firande påbjudna högtids- och helgdagar inskränkt genom förordningen den 4 November 1772, hvarigenom förklarades, bland annat, »att Marie kyrkogångs-, Mikelsnesso- och Allhelgonadag, tillika med de fyra årliga allmänna bönedagarne varda på det sätt bibehållna, att de sistnämnda eller bönedagarne flyttas ifrån fredagen till lördagen, och de tre förutnämnda helgdagar, då de skulle infalla på någon söknedag, firas den nästföljande söndagen, eller om Marie kyrkogång skulle inträffa i veckan för fastlagssöndagen, flyttas den till söndagen förut»; men att »tredje och fjerdedagarne i de tre större högtiderna, Marie besökelsedag, skärtorsdagen, apostladagarne, och de näst efter bönesöndagen följande och så kallade gånge-dagar varda till firande såsom helge- och predikodagar indragne.» Med bönedagarne har, såsom bekant, förändring sedan skett, men i öfrigt ligger 1772 års förordning, jemförd med kap. 14 § 1 kyrkolagen, ännu till grund för firandet inom svenska kyrkan af särskilda högtids- och helgdagar. Utskottet är af den mening, att tiden nu är inne, då man, utan att stöta folkets religiösa känsla, torde kunna taga ännu ett varsamt steg till indragning af

några särskilda helgdagar; och Utskottet får följaktligen, med anledning af motionen och på de anförda skälen, hemställa,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående firande å söndag af Heliga tre Konungars dag samt Marie bebådelsedag.

Härigenom varder, med ändring af hvad kyrkolag eller annan författning innehåller häremot stridande, förordnadt, att Heliga tre Konungars dag samt Marie bebådelsedag hädanefter skola firas å närmast efterföljande söndagar; dock att, då den 25 Mars infaller i veckan före Palm-söndagen eller veckan före Påskdagen, Marie bebådelsedag skall firas å närmaste söndagen före Palmsöndag.

Stockholm den 21 April 1885.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herrar *Bergström, Fröberg, Sandberg* och Grefve *Bonde*.

Herrar *Stråle* och *Widmark* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.